

PODOABA ÎN PREISTORIA TERITORIULUI NORD DUNĂREAN DE LA SIMBOL ESTETIC LA SIMBOL SOCIAL

Rezumat

Istoria podoabelor coincide cu istoria lui *Homo sapiens*, fiind produse și purtate de cei mai vechi oameni moderni din Africa. Ele sunt considerate un marker al modernității și se constituie într-una din puținele modalități prin care putem accede la informații privind structura socială și spirituală a comunităților preistorice. Dincolo de funcția estetică, podoabele reprezintă proba existenței unui sistem complex de comunicații, transmițând mesaje legate de afiliația la un grup etnic, la o clasă de vârstă sau de sex etc. Ele pot fi asociate cu anumite ritualuri, precum cele de trecere, de căsătorie; pot fi amulete și talismane sau simboluri ale schimburilor ritualice. Mai mult, prelucrarea podoabelor poate fi raportată la o organizare teritorială și economică complexă, ajutând la identificarea, în unele cazuri, a atelierelor specializate, a modelelor de circulație ale materiilor prime și a sistemelor de schimb.

Pornind de la aceste considerente, devine evidentă importanța studiului podoabelor în Preistorie, pentru identificarea elementelor diagnostic care să ne permită să întrevădem aspecte ale vieții sociale din cadrul comunităților preistorice și să trasăm anumite granițe culturale. Prezenta lucrare își propune să detalieze câteva dintre aceste aspecte, sprijinindu-se pe cele mai importante realizări științifice ale candidatului, în domeniul studiului podoabelor. Lucrarea este structurată în două părți: prima, care trasează evoluția activității științifice a candidatului, de la momentul susținerii tezei de doctorat și până în prezent și o a doua care punctează viitoarele direcții de cercetare, care vor fi abordate de candidat, cu scopul dezvoltării cercetării arheologice din România, la nivel general și a studiilor asupra podoabelor preistorice, la nivel punctual. În partea introductivă, sunt prezentate succint preocupările științifice ale candidatului, concretizate în articole publicate în reviste indexate ISI și BDI, capitole de cărți, editare de volum, participări la congrese naționale și internaționale, coordonarea a 2 proiecte de cercetare și participarea la alte 7 proiecte. Parcurgerea publicațiilor candidatului relevă preocuparea constantă pentru studiul podoabelor preistorice, atât din punct de vedere al modalităților de achiziție ale materiilor prime, cât și a lanțului tehnologic implicat în realizarea lor și a modalităților de prindere și purtare ale acestora.

Următoarele capitole, dedicate studiului podoabelor preistorice, au fost structurate cronologic, respectiv o primă parte care se oprește asupra comunităților de vânători-culegători (Paleolitic și Mezolitic) și o a doua legată de comunitățile de agricultori, ce au locuit acest teritoriu, în perioada Neoliticului și Eneoliticului. La nord de Dunăre, primele podoabe de acest tip apar în Paleoliticul superior, fiind vorba despre diverse pandantive din os și piatră, dinți perforați sau cochilii perforate de *Lithoglyphus* sp. La începutul Holocenului, comunitățile mezolitice folosesc

resursele acvatice locale, pentru obținerea podoabelor: cochilii de *Lithoglyphus* sp., *Theodoxus* sp., *Zebrina* sp., dar și gasteropode marine (*Tritia* sp.) sau cochilii de scafopode. Sunt perforați dinții de mamifere, în special caninii de *Cervus elaphus*. Un alt element, caracteristic acestei zone a Europei, constă în utilizarea dinților de ciprinide, cusuți pe haine. La nivelul Neoliticului, cele mai detaliate date le avem pentru cultura Starčevo-Criș (cca. 6300–5300 BC). Au fost utilizate diverse cochilii locale de gasteropode iar dintre bivalve, este prezentă specia *Unio*. Pentru prima dată în acest teritoriu este atestată existența podoabelor din valve de *Spondylus*, *Glycymeris* și *Cardium*, de origine alogenă. În Eneolitic (cca. 5000-3500 BC), continuă să fie folosite cochiliile de *Lithoglyphus* și valvele de *Unio* sp. Au fost identificate, de asemenea, perle confecționate din oase operculare de *Cyprinus carpio*. Perlele din malahit sau marmură sunt și ele prezente, alături de forme variate de podoabe confecționate din valvă de *Spondylus*, brățări din valvă de *Glycymeris* sau perle tubulare din cochilii de scafopod. Aceste mutații, cu abandonarea anumitor tipuri de podoabe și revenirea lor în alte etape cronologice, sub impulsul unei multitudini de factori, sunt surprinse de candidat în diferite publicații științifice și ele sunt rezultatul studiilor asupra materialelor din peste 30 de situri arheologice, de la Paleolitic la Eneolitic, corelate cu propriile studii experimentale și cu o metodologie de studiu bazată pe cele mai importante producții științifice din domeniu. Unele materiale provin din săpături recente și pentru ele dispunem de contexte arheologice detaliate, care au permis punerea în evidență a unor ateliere de prelucrare, a unor piese compozite/coliere sau a unor sub-produse ale lanțului operator, abandonate în zone de deșeuri menajere etc.

Capitolul 5 se oprește asupra noțiunii de experiment în arheologiei și asupra importanței acestuia pentru o reconstituire realistă a manierei de prelucrare și purtare a podoabelor preistorice. Pornind tocmai de la faptul că experimentele asupra podoabelor preistorice din spațiul românesc lipseau și, în același timp, înțelegând marele lor potențial, am pus la punct un protocol experimental și o bază de date privind modul de evoluție al uzurii pieselor confecționate din gasteropode, valve, oase operculare și dinți de ciprinide. În egală măsură, această bază nu este un obiectiv final deoarece va trebui completată, pe viitor, cu analize similare, pe multiple categorii de materii prime. Ne aflăm în fața unei adevărate provocări deoarece nu dispunem de un model de referință la care să ne putem raporta și aceasta credem că este una din contribuțiile majore ale candidatului, la dezvoltarea studiilor în domeniu.

Noile direcții de cercetare, spre care trebuie să se îndrepte candidatul, pentru dezvoltarea carierei științifice și academice, sunt discutate în ultima parte a lucrării. Ne propunem, în primul rând, câștigarea unui nou proiect de cercetare în cadrul unei competiții naționale, al cărui principal obiectiv să fie evaluarea compoziției și re-compoziției podoabelor și impactul lor social și economic în cadrul societăților preistorice de la nord de Dunăre. O astfel de temă de cercetare are un profund caracter interdisciplinar, implicând corelarea unei serii de date, în prezent dispartate, din domeniul științelor umaniste, biologice, geologice și fizice, care vor consolida competențele și experiența candidatului. Dezvoltarea activității de cercetare se va baza, ca și până

acum, pe participarea la conferințe naționale și internaționale; publicarea și diseminarea rezultatelor cercetării; organizarea unor reuniuni internaționale care să reprezinte încă un pas spre uniformizarea standardelor de cercetare în domeniile de specialitate ale candidatului; identificarea și abordarea unor teme noi de cercetare, precum și identificarea de colaboratori care să permită, pe viitor, accesarea spre un proiect de cercetare cu finanțare europeană.